

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ψηφιοποίηση και βιωσιμότητα: Υφιστάμενη κατάσταση και ανάγκη δράσης από τη σκοπιά της κοινωνίας των πολιτών»

(διερευνητική γνωμοδότηση)

(2020/C 429/24)

Εισηγητής: ο κ. **Peter SCHMIDT (DE-II)**

Συνεισηγητής: ο κ. **István KOMOROCZKI (HU-I)**

Αίτηση γνωμοδότησης	Γερμανική Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ, 7.4.2020
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Τμήμα Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Έγκριση από το τμήμα	31.8.2020
Έγκριση από την ολομέλεια	17.9.2020
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	554
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	216/2/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ πολιτικών οι οποίες εδραιώνουν περαιτέρω μια ψηφιακή οικονομία εμποτισμένη με τις αξίες της κοινωνίας μας, διασφαλίζοντας έτσι την **όσο το δυνατόν συμμετοχικότερη** ανάπτυξη μιας οικονομίας ψηφιακής ευημερίας που θα παρέχει τη δυνατότητα στους εργαζόμενους, τους καταναλωτές, τις ΜΜΕ, τις μεγάλες επιχειρήσεις και τους μη κερδοσκοπικούς οικονομικούς φορείς να επωφεληθούν εξίσου, ιδίως στις αγροτικές περιοχές. Στις πολιτικές αυτές συγκαταλέγονται τα εξής:

- χάραξη **δημοσιονομικής πολιτικής** προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι ψηφιακές επιχειρήσεις καταβάλλουν το μερίδιο των φόρων που τους αναλογεί,
- θέσπιση διακριτού **σώματος δικαίου για την προστασία των δεδομένων στον χώρο εργασίας**, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στο ηλεκτρονικό εμπόριο, βάσει του γενικού κανονισμού για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ),
- προσαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για τον ανταγωνισμό και τα μονοπώλια προκειμένου να ρυθμιστούν κανονιστικά οι αγορές ψηφιακών πλατφορμών,
- προώθηση του λογισμικού και των εφαρμογών ανοικτού κώδικα,
- υιοθέτηση προσέγγισης «δημόσιο χρήμα — δημόσια δεδομένα», με στόχο τη δημοσιοποίηση των δεδομένων ερευνών που χρηματοδοτούνται από πόρους του δημοσίου,
- χάραξη στρατηγικής πολιτικής της ΕΕ για τη διακυβέρνηση των δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης νέας νομοθεσίας για τα «δημόσια δεδομένα».

1.2. Η ΕΟΚΕ καλεί τις εθνικές και τις τοπικές κυβερνήσεις να στηρίξουν τις συνεργατικές πλατφόρμες ανταλλαγής. Ζητεί επίσης τη θέσπιση διαφανών, δίκαιων και πράσινων αλυσίδων παραγωγής ΤΠΕ, τον καθορισμό φιλόδοξων ενεργειακών προτύπων, καθώς και την επέκταση της οδηγίας της ΕΕ για τον οικολογικό σχεδιασμό, και καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή:

- να προσαρμόσει τη νομοθεσία της ΕΕ με στόχο να καταστούν οι επιγραμματικές αγορές περισσότερο βιώσιμες και να χαράξει υπεύθυνες πολιτικές για τη συσκευασία, την παράδοση και την επιστροφή των δεμάτων,
- να διασφαλίσει την προστασία των μικρών επιχειρήσεων στην αγορά από μονοπωλιακές πλατφόρμες,
- να διαμορφώσει ένα ολοκληρωμένο σύνολο κριτηρίων και δεικτών για βιώσιμα προϊόντα λογισμικού και μια ειδική άδεια για τα ψηφιακά προϊόντα,

- να βελτιώσει τον γενικό κανονισμό για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ) ως προς την επάρκεια και τη σύζευξη των δεδομένων,
- να επιβάλλει περιορισμούς στη διαδικτυακή διαφήμιση για τη δημιουργία χώρων άνευ διαφημίσεων.

1.3. Η πανδημία COVID-19 προκάλεσε αιφνίδια και ραγδαία μείωση των μεταφορών, της παραγωγής και της κατανάλωσης, ενώ η αυξημένη χρήση των ΠΠΕ μετρίασε τις ενεργοβόρες πρακτικές στο πλαίσιο της εργασίας και του τρόπου ζωής. Η ΕΟΚΕ ζητεί να ληφθούν ενδεδειγμένα πολιτικά μέτρα για την εδραίωση των εν λόγω θετικών πτυχών μετά την πανδημία. Τούτο εγείρει, αναμφίβολα, ευρύτερα ζητήματα σχετικά με την ενεργειακή απόδοση του υπολογιστικού νέφους και των κέντρων δεδομένων που το συντηρούν. Παραδείγματος χάρι:

- κατάρτιση ενωσιακού καταλόγου των κέντρων δεδομένων (ο οποίος θα καλύπτει την ενεργειακή απόδοση, τον κύκλο ζωής, τα κατασκευαστικά υλικά κλπ.) και συστήματος μέγιστης απόδοσης προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα κέντρα δεδομένων με τη βέλτιστη ενεργειακή απόδοση θα αποτελέσουν τον κανόνα,
- επιβολή στα νέα κέντρα δεδομένων της απαίτησης να λειτουργούν κατά 100 % με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,
- χρήση της τεχνητής νοημοσύνης (TN) για την υποστήριξη της κλιματικής και της ενεργειακής μετάβασης,
- προώθηση μέτρων για βιώσιμες λύσεις στον τομέα της TN.

1.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την πρωταρχική σημασία της βιώσιμης ανάπτυξης έξυπνων πόλεων, συμπεριλαμβανομένων καινοτόμων προσεγγίσεων έναντι της ολοκληρωμένης κινητικότητας, της ενέργειας και του τουρισμού.

2. Ιστορικό και θεμελίωση

2.1. Η εν λόγω γνωμοδότηση ζητήθηκε από τη γερμανική Προεδρία του Συμβουλίου και επιδιώκει να διερευνήσει τις δύο κυρίαρχες παγκόσμιες τάσεις της ψηφιοποίησης και της βιωσιμότητας από τη σκοπιά της ευρωπαϊκής οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη συγκεκριμένη προσέγγιση που αποσκοπεί στην ευθυγράμμιση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης διότι η ευθυγράμμιση αυτή είναι καθοριστικής σημασίας για τη μελλοντική ευημερία και ανθεκτικότητα της Ευρώπης.

2.2. Η ΕΕ έχει δεσμευθεί πλήρως για την υλοποίηση του **θεματολογίου 2030 των Ηνωμένων Εθνών** ⁽¹⁾ και των **17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης** (ΣΒΑ) που εμπεριέχονται σε αυτό και ενεργεί στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών για το κλίμα, όπως η συμφωνία του Παρισιού ⁽²⁾. Για τη διασφάλιση της δέουσας υλοποίησής τους, η ΕΕ οφείλει να χαράξει και να οριστικοποιήσει μια συνολική στρατηγική στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης.

2.3. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την **Ευρωπαϊκή Πράσινη —και Κοινωνική— Συμφωνία** ⁽³⁾ και το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης της που αποσκοπούν στην πραγματοποίηση των απαιτούμενων μαζικών επενδύσεων για μια δίκαιη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η **ευρωπαϊκή πλατφόρμα ενδιαφερόμενων μερών για την κυκλική οικονομία** ⁽⁴⁾ είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη των στόχων του **νέου σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία** ⁽⁵⁾ και προσβλέπει στη συνέχιση της εν λόγω συνεργασίας. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ΕΕ οφείλει να διασφαλίσει τη συμβολή της ψηφιοποίησης στην υλοποίηση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

2.4. Η ΕΟΚΕ επικριμάζει την ενωσιακή δέσμη μέτρων ανάκαμψης και ανασυγκρότησης **«Επόμενη Γενιά ΕΕ»** ⁽⁶⁾, η οποία έχει ως στόχο τη στήριξη εκείνων που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση της νόσου COVID-19.

2.5. Η πανδημία COVID-19 αποτελεί ευκαιρία για τη **διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο μπορούμε να αναδιαμορφώσουμε και να ανανεώσουμε με καινοτόμο πνεύμα την οικονομία μας**, προκειμένου να την καταστήσουμε περισσότερο βιώσιμη από περιβαλλοντική και κοινωνική άποψη· η κρίση δεν θα πρέπει να αποσπάσει την προσοχή της ΕΕ από τους στόχους της όσον αφορά το περιβάλλον και τη βιωσιμότητα.

2.6. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη προκρίνει μια βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς **οικονομία της ευημερίας** ⁽⁷⁾ στην υπηρεσία τόσο των ανθρώπων όσο και του πλανήτη, πράγμα το οποίο συνεπάγεται τη δέουσα αξιοποίηση της ψηφιοποίησης για την επίτευξη αυτού του στόχου.

⁽¹⁾ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

⁽²⁾ <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

⁽³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EL>.

⁽⁴⁾ ECESP, <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en>

⁽⁵⁾ CEAP, <https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/>

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/factsheet_1_en.pdf

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Η βιώσιμη οικονομία που χρειαζόμαστε* (ΕΕ C 106 της 31.3.2020, σ. 1).

2.7. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, «μια συστηματική προσέγγιση της ΕΕ για τη **βιώσιμη κατανάλωση** ⁽⁸⁾ είναι ένα από τα απαραίτητα δομικά στοιχεία του στρατηγικού οράματος της ΕΟΚΕ για μια βιώσιμη οικονομία της ευημερίας στο πλαίσιο της οποίας δεν θα μείνει κανείς στο περιθώριο».

2.8. Η ΕΟΚΕ έχει ταχθεί υπέρ μιας **ευρωπαϊκής πορείας προς ένα ψηφιακό μέλλον** ⁽⁹⁾, με βάση τις ευρωπαϊκές κοινωνικές αξίες και τα δεοντολογικά πρότυπα, προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοποίηση των ψηφιακών ευκαιριών για την οικονομία, με παράλληλη προστασία της ιδιωτικής ζωής και της αυτοδιάθεσής μας, καθώς και με σεβασμό των ορίων του Πλανήτη.

2.9. Στην πρόσφατη **Λευκή Βίβλο της Επιτροπής για την τεχνητή νοημοσύνη** ⁽¹⁰⁾ (TN) προτείνεται μια στρατηγική που αποσκοπεί στη διασφάλιση της υιοθέτησης της TN εντός της ΕΕ· η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις φιλοδοξίες της Επιτροπής προκειμένου να καταστεί η ΕΕ διεθνής ηγέτιδα δύναμη της έρευνας και ανάπτυξης στον τομέα της TN και να βελτιωθεί, ως εκ τούτου, η παγκόσμια ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης ⁽¹¹⁾. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της καλύτερης ενσωμάτωσης της στρατηγικής για την τεχνητή νοημοσύνη στις τρέχουσες στρατηγικές της ΕΕ για τη βιωσιμότητα.

2.10. Η ΕΟΚΕ καλεί όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να εξετάσουν τον **αντίκτυπο της ψηφιοποίησης σε διάφορους τομείς και στο σύνολο των ΣΒΑ** όσον αφορά τις βασικές υποδομές, την αυτονόμηση και τον μετασχηματισμό.

3. Προς μια κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά υγιή ψηφιοποίηση

3.1. Ο προβληματισμός που επικράτησε κατά την αναστολή διαφόρων δραστηριοτήτων λόγω της πανδημίας COVID-19, κατέστησε σαφές ότι μια βιώσιμη ψηφιακή επανάσταση προϋποθέτει τόσο την ευθυγράμμιση με τους ανθρώπινους παράγοντες όσο και τη διατήρηση μη ψηφιακών λύσεων, με προσεκτική αξιολόγηση των σχετικών κινδύνων και συγκεκριμένη εστίαση στην ανθεκτικότητα. Ιδιαίτερη προτεραιότητα θα αποτελέσει η αντιμετώπιση του ψηφιακού χάσματος τόσο μεταξύ όσο και εντός των μεμονωμένων χωρών σε παγκόσμια κλίμακα, με ειδική έμφαση στα κράτη μέλη και με το βλέμμα στραμμένο στη διεύρυνση. Η αντιμετώπιση του ψηφιακού χάσματος εντός των κρατών μελών απαιτεί δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις· η πανδημία έφερε στο φως τόσο τις ευκαιρίες όσο και τα μειονεκτήματα της ψηφιακής επικοινωνίας, ιδίως για όσους ζουν σε αγροτικές περιοχές.

3.2. Η παρούσα γνωμοδότηση θα εστιάσει στον ΣΒΑ 8 (αξιοπρεπής εργασία), στον ΣΒΑ 12 (κατανάλωση και παραγωγή) και στον ΣΒΑ 13 (δράση για το κλίμα) ⁽¹²⁾ και θα προβεί, ως εκ τούτου, σε στενή σύνδεση των παραγόντων περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας. Η συσχέτιση των ανησυχιών αυτών έχει πρωταρχική σημασία για μια μορφή ψηφιοποίησης κατάλληλης για όλους μας. Άλλα ιδιαίτερα σημεία εστίασης περιλαμβάνουν την ψηφιακή εκπαίδευση (ΣΒΑ 4), τις έξυπνες πόλεις (ΣΒΑ 11) και την ηλεκτρονική υγεία (ΣΒΑ 3) και συνιστάται η ενδεδειγμένη ανάλυση των εν λόγω τομέων στο πλαίσιο της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών στο μελλοντικό έργο της ΕΟΚΕ.

3.3. Η πανδημία μετέτρεψε πολλές από τις συνηθισμένες καθημερινές μας δραστηριότητες σε ευρείας κλίμακας δοκιμή υλοποίησης του ψηφιακού εγχειρήματος: οι κυβερνήσεις έκλεισαν προσωρινά τα σχολεία, καλώντας τους μαθητές, τους σπουδαστές και τους διδάσκοντες να εργάζονται διαδικτυακά, και οι εργοδότες χρειάστηκε να επανεξετάσουν ταχίστα την προσέγγισή τους όσον αφορά την εργασία εξ αποστάσεως. Καθώς οδεύουμε σιγά-σιγά προς την άρση των περιοριστικών μέτρων, οφείλουμε να διερευνήσουμε σε ποιο βαθμό η ψηφιοποίηση είναι επιθυμητή και ενδεδειγμένη και με ποιο τρόπο μπορούμε να διαφυλάξουμε την ενδογενειακή και τη διαγενεακή δικαιοσύνη, με σεβασμό των ΣΒΑ, στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας.

Η ΕΟΚΕ καλεί όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να εξετάσουν τις επιπτώσεις αυτού του απροσδόκητου «ψηφιακού βήματος προς τα εμπρός» στις ακόλουθες τρεις εκφάνσεις της ψηφιοποίησης: βασικές υποδομές, αυτονόμηση και μετασχηματισμός. Παραθέτουμε ως χαρακτηριστικό παράδειγμα το εκπαιδευτικό και εργασιακό μας περιβάλλον, αλλά συνιστούμε τη χρήση του για ευρετική διερεύνηση και σε άλλους τομείς με στόχο την καταγραφή των εν λόγω εκφάνσεων με τα οφέλη και τους κινδύνους που εμπεριέχουν.

3.3.1. Βασικές ψηφιακές υποδομές

Παρότι θεωρούμε δεδομένο ότι το διαδίκτυο παρέχει σχεδόν καθολική πρόσβαση στη γνώση για πολλούς από εμάς στην Ευρώπη, οφείλουμε να συνεχίσουμε να δραστηριοποιούμαστε για τη βελτίωση της ποιότητας, της ασφάλειας, της αξιοπιστίας, της συμμετοχικότητας και της προσβασιμότητας των διαδικτυακών υπηρεσιών. Καθώς μεταβαίνουμε σε μια εποχή που κυριαρχείται όλο και περισσότερο από την τεχνητή νοημοσύνη, καθίσταται ζωτικής σημασίας η ανάλυση των επιστημονικών, κοινωνικών και παιδαγωγικών εμπειριών και επακόλουθων αυτής της αναπάντεχης κατάστασης, με συνεκτίμηση της πρόσφατης έκθεσης της UNESCO για την τεχνητή νοημοσύνη ⁽¹³⁾. Γνωρίζουμε ήδη τις σοβαρές κοινωνικές ανισότητες που προκύπτουν σε αυτό το πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένης της έλλειψης ηλεκτρονικών συσκευών, κατάρτισης και συνδεσιμότητας.

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Προς μια στρατηγική της ΕΕ για τη βιώσιμη κατανάλωση*, (βλέπε σελίδα 51 NAT/789 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Διαμόρφωση του ψηφιακού μέλλοντος της Ευρώπης* (ΕΕ C 364 της 28.10.2020, σ. 101).

⁽¹⁰⁾ Λευκή Βίβλος για την τεχνητή νοημοσύνη — Η ευρωπαϊκή προσέγγιση της αριστείας και της εμπιστοσύνης, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_el.pdf.

⁽¹¹⁾ Η ανταγωνιστικότητα σε αυτό το πλαίσιο δεν πρέπει να ορίζεται μόνο με ποσοτικούς, αλλά και με ποιοτικούς όρους, με στόχο την εξισορρόπηση της οικονομικής ευημερίας, των περιβαλλοντικών πτυχών και της κοινωνικής ένταξης.

⁽¹²⁾ Πρόκειται για τους συχνότερα αναφερόμενους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), σύμφωνα με την 7η ετήσια επισκόπηση του Παγκόσμιου Συμβουλίου Επιχειρήσεων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη με τίτλο «Annual review of corporate environmental, social and governance reporting and disclosure» (Ετήσια επανεξέταση των εταιρικών περιβαλλοντικών, κοινωνικών και σχετικών με τη διακυβέρνηση αναφορών και δημοσιοποιήσεων), 2019.

⁽¹³⁾ UNESCO: «Steering AI and advanced ICTs for knowledge societies: a Rights, Openness, Access, and Multi-stakeholder Perspective» (Κατευθύνοντας την ΤΝ και τις προηγμένες ΤΠΕ για τις κοινωνίες της γνώσης: Μια προοπτική δικαιωμάτων, ανοιχτών δυνατοτήτων, πρόσβασης και πολλαπλών ενδιαφερόμενων μερών).

Σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης, οι ενδεχόμενοι αρνητικοί παράγοντες θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν τον αυξημένο χρόνο παραμονής μπροστά σε μία οθόνη, την έκθεση γενικά σε διάφορες συσκευές, τη στάση του σώματος, την ακτινοβολία, τις ανησυχίες σχετικά με τον αντίκτυπο του 5G στην υγεία, τις ψευδείς ειδήσεις, τη διαδικτυακή απάτη, τον κυβερνοεκφοβισμό, καθώς και ζητήματα εποπτείας, που απαιτούν στο σύνολό τους περαιτέρω ενδελεχή διερεύνηση.

3.3.2. Η ψηφιοποίηση ως εργαλείο αυτονομής

Μεταξύ των θετικών σημείων περιλαμβάνεται η εντυπωσιακή υπενθύμιση, η οποία έγινε προς όλους μας, των δυνατοτήτων που προσφέρει η ψηφιοποίηση ως εργαλείο αυτονομής στην καθημερινή μας ζωή. Παραδείγματος χάρη, το γεγονός ότι οι πληροφορίες είναι άμεσα διαθέσιμες καθιστά δυνατή την αυτόνομη δια βίου μάθηση και την ευέλικτη εργασία. Αυτό το ποικιλόμορφο και πλούσιο περιβάλλον περιλαμβάνει ηχητικά στοιχεία, βίντεο, κινούμενες εικόνες, εικονικά περιβάλλοντα κατάρτισης, ζωντανές συνομιλίες, επαυξημένη πραγματικότητα και εικονική πραγματικότητα για ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που ανταποκρίνονται στον χρόνο που διαθέτουμε και στις ανάγκες μας, είτε είμαστε μαθητές, σπουδαστές, εργαζόμενοι, είτε άτομα που απλώς ενδιαφέρονται να αποκτήσουν νέες γνώσεις ή δεξιότητες.

Το διαδικτυο λειτουργεί επίσης ως καταλύτης για τις δράσεις της κοινωνίας των πολιτών και αποδείχθηκε, ειδικότερα, ότι αποτελεί ισχυρό μέσο κινητοποίησης των πολιτών για την ανάληψη πολιτικής ή περιβαλλοντικής δράσης, όπως το κίνημα Fridays for Future (Παρασκευές για το μέλλον) ή όπως κατέδειξε θεαματικά η διοργάνωση διαδηλώσεων στο Χονγκ Κονγκ κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών.

Ταυτόχρονα, εκτιμούμε ότι η χρήση της ψηφιοποίησης «υψηλής τεχνολογίας» δεν οδηγεί απαραίτητα σε μεγαλύτερη βιωσιμότητα — π.χ. αυτόχρονες κοινότητες ή ομάδες ηλικιωμένων με προσεγγίσεις «χαμηλής τεχνολογίας» συνήθως ακολουθούν πιο βιώσιμες, μη ψηφιακές λύσεις.

3.3.3. Η ψηφιοποίηση ως εργαλείο μετασχηματισμού

Τα διδάγματα που αντλήθηκαν από αυτήν την εμπειρία «παγκόσμιου εργαστηρίου» παρέχουν μια εξαιρετική ευκαιρία για την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τον τρόπο κατά τον οποίο αυτή θα επηρεάσει τις μελλοντικές εξελίξεις, όπως στην περίπτωση του ιδανικού συνδυασμού κατάλληλα προσαρμοσμένης εξ αποστάσεως μάθησης και επιτόπιας εκπαίδευσης. Τα κορυφαία στην παγκόσμια κατάταξη εκπαιδευτικά ιδρύματα παρέχουν Μαζικά Ανοικτά Διαδικτυακά Μαθήματα (Massive Open Online Courses — MOOC), μέσω συνεργασιών όπως με το Coursera, που προσφέρουν σε όλους ορισμένα από τα πλεονεκτήματα ενός ονειρεμένου πανεπιστημίου.

Οι περιβαλλοντικές και κοινωνικές συνέπειες είναι εντυπωσιακές. Η πραγματοποίηση πολύ λιγότερων επαγγελματικών μετακινήσεων είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση της ατμοσφαιρικής —και γενικότερα της περιβαλλοντικής— ρύπανσης, τον περιορισμό του θορύβου και τη μείωση του ψυχολογικού άγχους και η διατήρηση ορισμένων από αυτές τις νέες μορφές οργάνωσης θεωρείται πιθανή ακόμη και μετά την ανάκαμψη. Πολλοί διαθέτουν πλέον περισσότερο χρόνο στο σπίτι/με την οικογένειά τους και απευθύνονται κυρίως σε τοπικούς προμηθευτές, όπως τα καταστήματα αγροκτημάτων, αλλά είναι σαφές ότι ορισμένοι άλλοι αντιμετωπίζουν επίσης μεγάλες δυσκολίες.

Όσον αφορά τις υποδομές, παρέχεται μια ιδανική ευκαιρία για την αντιμετώπιση και την εξέταση ζητημάτων που σχετίζονται με τις κοινωνικές επενδύσεις και την αποδοτικότητα των δαπανών.

3.4. ΣΒΑ 8: Αξιοπρεπής εργασία και οικονομία της ευημερίας

Η ψηφιοποίηση διανοίγει τεράστιες δυνατότητες για την οικονομία της ευημερίας. Ωστόσο, τα οφέλη είναι άνισα κατανομημένα, με κίνδυνο συσσώρευσης αυξανόμενου μεριδίου του κεφαλαίου και των περιουσιακών στοιχείων στα χέρια περιορισμένου αριθμού παραγόντων. Οι περισσότερες ψηφιακές πλατφόρμες και επιχειρήσεις λογισμικού βρίσκονται στις ΗΠΑ και την Ασία⁽¹⁴⁾. Οι ευρωπαϊκές ΜΜΕ εξαρτώνται από τις υπηρεσίες τους και χάνουν ένα μέρος των πωλήσεών τους λόγω της καταβολής δικαιωμάτων, παραδείγματος χάρη, μέσω της «εκτέλεσης παραγγελιών από την Amazon». Για την αντιμετώπιση αυτής της ολιγοπωλιακής τάσης, χρειάζεται η οικοδόμηση μιας χωρίς αποκλεισμούς οικονομίας της ευημερίας στην Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της **χάραξης δημοσιονομικής πολιτικής** προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι ψηφιακές επιχειρήσεις καταβάλλουν το μερίδιο των φόρων που τους αναλογεί⁽¹⁵⁾.

3.4.1. Η ψηφιοποίηση και οι επιδράσεις της στην απασχόληση

Η ψηφιοποίηση στο εργασιακό περιβάλλον προσφέρει πολλές ευκαιρίες για έναν επιθυμητό εξορθολογισμό της εργασίας⁽¹⁶⁾, παραδείγματος χάρη στη χρήση συνεργατικών ρομπότ (cobot)⁽¹⁷⁾, αλλά ενέχει συγχρόνως και ορισμένους κινδύνους που μπορούν να εξαλειφθούν μόνον εάν ενσωματωθεί πλήρως στις ευρωπαϊκές κοινωνικές μας αξίες και στα δεοντολογικά μας πρότυπα μέσω της υιοθέτησης μιας προσέγγισης για την «άσκηση ελέγχου από τον άνθρωπο». Οι ιδιαίτερες προκλήσεις που τίθενται σε αυτό το πλαίσιο είναι οι ακόλουθες:

⁽¹⁴⁾ Όπως η Google/Alphabet, η Apple, το Facebook, η Amazon ή η Microsoft στις ΗΠΑ και η Alibaba ή η Tencent στην Κίνα.

⁽¹⁵⁾ Όπως ο φόρος ψηφιακών υπηρεσιών που θεσπίστηκε στη Γαλλία, ο οποίος θεωρήθηκε όμως ότι εισάγει διακρίσεις εις βάρος εταιρειών εκτός ΕΕ.

⁽¹⁶⁾ Εξορθολογισμός λόγω της ρομποτοποίησης, της αυτοματοποίησης, της τεχνητής νοημοσύνης, των βελτιώσεων όσον αφορά την αποδοτικότητα της εργασίας και των κλαδικών μεταβολών.

⁽¹⁷⁾ Το «cobot» είναι ένα συνεργατικό ρομπότ που μπορεί να εργαστεί μαζί με τους ανθρώπους μέσω της ανάληψης επαναλαμβανόμενων, ανεπιθύμητων ή επικίνδυνων καθηκόντων, καθώς και μέσω της δημιουργίας νέων πιο ικανοποιητικών καθηκόντων.

- η διαφοροποίηση της **αναλογίας των θέσεων εργασίας και των εσόδων** στα νέα τμήματα της επιχειρηματικής δραστηριότητας, με ψηφιακές επιχειρήσεις που πραγματοποιούν περισσότερες πωλήσεις με λιγότερες θέσεις εργασίας. Οι περισσότερες επιστημονικές μελέτες εκτιμούν ότι οι καθαρές επιπτώσεις της ψηφιοποίησης στην αγορά εργασίας θα προκαλέσουν αύξηση της ανεργίας⁽¹⁸⁾ ⁽¹⁹⁾ ⁽²⁰⁾ ⁽²¹⁾ ⁽²²⁾ ⁽²³⁾.
- η επισφαλοποίηση των θέσεων εργασίας, λόγω της οποίας ενδέχεται να μειωθεί ο αριθμός των ατόμων που κατέχουν ικανοποιητικές και καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας και να αυξηθεί ο αριθμός εκείνων που αναγκάζονται να εργαστούν υπό ασταθείς εργασιακές συνθήκες στη λεγόμενη οικονομία της περιστασιακής απασχόλησης (Gig Economy) που χαρακτηρίζεται από συμβάσεις εργασίας μερικής απασχόλησης, βραχείας διάρκειας ή μηδενικών ωρών εργασίας⁽²⁴⁾ ⁽²⁵⁾ ⁽²⁶⁾ ⁽²⁷⁾ ⁽²⁸⁾.
- η πώλωση των εισοδημάτων, λόγω της μείωσης του ποσοστού του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) που αναλογεί στους μισθούς και της αύξησης⁽²⁹⁾ Hudson, «The Road to Debt Deflation, Debt Peonage, and Neofeudalism» (Ο δρόμος προς τον αποπληθωρισμό του χρέους, τη δουλεία λόγω του χρέους και τη νεοφεουδαρχία), 2017⁽³⁰⁾ ⁽³¹⁾ ⁽³²⁾. Αυτή η πώλωση των εισοδημάτων ενδέχεται να περιορίσει την αγοραστική δύναμη⁽³³⁾ ⁽³⁴⁾ ⁽³⁵⁾.
- η τάση για εξωτερική ανάθεση της εργασίας και του ελέγχου της εργασίας. το κέρδος που θεωρείται ότι επιτυγχάνεται από πλευράς αυτονομίας κατά την εργασία από το σπίτι δεν πρέπει να αποβγαίνει εις βάρος των συμφερόντων των εργαζομένων (π.χ. ασφαλής χώρος εργασίας, σταθερές συνθήκες εργασίας, δικαίωμα αποσύνδεσης και προστασία των δεδομένων στον χώρο εργασίας). Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί την αυστηρή ερμηνεία του ΓΚΠΔ της ΕΕ και προτείνει τη θέσπιση διακριτού σώματος δικαίου για την προστασία των δεδομένων στον χώρο εργασίας.
- η στοχοθετημένη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης για τη βελτίωση της λειτουργίας της αγοράς εργασίας, π.χ. με την πρόβλεψη των αναγκών σε δεξιότητες ή των επιπτώσεων στις ώρες και στις συνθήκες εργασίας, με στόχο την επίτευξη μιας οικονομίας της ευημερίας. (Σε αυτό το πλαίσιο θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν εκτιμήσεις σχετικά με τη θέσπιση ενός βασικού εισοδήματος, τη μείωση των ωρών εργασίας για τις θέσεις πλήρους απασχόλησης ή την πρόβλεψη εισφορών για τις χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας).

3.4.2. Απόκτηση ισχύος μέσω της συσσώρευσης δεδομένων

Η άνοδος των «ψηφιακών κολοσσών», με την επακόλουθη μονοπωλιακή και ολιγοπωλιακή τάση, προκάλεσε στρέβλωση του ανταγωνισμού. Επιπλέον, η συγκέντρωση πληροφοριών και γνώσεων έχει επιπτώσεις στην πολιτική κυριαρχία και στην προσωπική αυτοδιάθεση, δεδομένου ότι μεγάλο μέρος της διαδικτυακής κίνησης (π.χ. δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και δεδομένα που σχετίζονται με την αγορά, ειδήσεις και δημόσιες συζητήσεις) βρίσκεται στα χέρια μικρού αριθμού παγκόσμιων (εκτός ΕΕ) εταιρειών ΤΠ. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προσαρμόσει το ισχύον δίκαιο που διέπει τον ανταγωνισμό και το μονοπώλιο με στόχο την κανονιστική ρύθμιση των αγορών ψηφιακών πλατφορμών⁽³⁶⁾. Επίσης, η ΕΟΚΕ επισημαίνει, αφενός, τη σημασία της προστασίας των δικαιωμάτων των πολιτών στο πλαίσιο του ΓΚΠΔ και, αφετέρου, την πυχή της εκμετάλλευσης που ενέχει ο «κατασκοπευτικός καπιταλισμός» (surveillance capitalism), η οποία πρέπει να αναλυθεί και να συζητηθεί ανοιχτά.

-
- ⁽¹⁸⁾ Muro/Maxim/Whiton, «Automation and Artificial Intelligence: How machines are affecting people and places» (Αυτοματισμός και τεχνητή νοημοσύνη: Ο τρόπος με τον οποίο οι μηχανές επηρεάζουν τους ανθρώπους και τους τόπους), 2019.
- ⁽¹⁹⁾ Frey/Osborne, «The future of employment: How susceptible are Jobs to Computerisation?» (Το μέλλον της απασχόλησης: Πόσο επιρρεπείς είναι οι θέσεις εργασίας στη μηχανοργάνωση;), 2013. Οι συγγραφείς δεν προσδιορίζουν επακριβώς την ταχύτητα με την οποία θα μπορούσε να εκτυλιχθεί αυτή η διαδικασία: αντίθετα, κάνουν λόγο σχετικά αόριστα για μία έως δύο δεκαετίες.
- ⁽²⁰⁾ Ziehran/Gregory/Arntz, «The risk of automation for jobs in OECD countries: a comparative analysis» (Ο κίνδυνος αυτοματοποίησης των θέσεων εργασίας στις χώρες του ΟΟΣΑ: συγκριτική ανάλυση), έγγραφο εργασίας του ΟΟΣΑ σχετικά με την κοινωνία, την απασχόληση και τη μετανάστευση, 2016.
- ⁽²¹⁾ International Federation of Robotics (Διεθνής Ομοσπονδία Ρομποτικής): «The Impact of Robots on Productivity, Employment and Jobs» (Η επίδραση των ρομπότ στην παραγωγικότητα, στην απασχόληση και στις θέσεις εργασίας), 2017.
- ⁽²²⁾ Ziehran/Gregory/Arntz: «Racing With or Against the Machine?» (Αγώνας δρόμου με τα μηχανήματα: συνεργάτες ή εχθροί;), 2016.
- ⁽²³⁾ Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ: «Future of Jobs Report» (Εκθεση για το μέλλον των θέσεων εργασίας), 2018.
- ⁽²⁴⁾ Muntaner, «Digital Platforms, Gig Economy, Precarious Employment, and the Invisible Hand of Social Class» (Ψηφιακές πλατφόρμες, οικονομία της περιστασιακής απασχόλησης, επισφαλής απασχόληση και το άορατο χέρι της κοινωνικής τάξης), 2018.
- ⁽²⁵⁾ Για την τυπολογία των πλατφορμών πληθεργασίας, βλ.πρ.: Howcroft/Bergvall-Kåreborn, «A Typology of Crowdwork Platforms» (Τυπολογία των πλατφορμών πληθεργασίας), 2019.
- ⁽²⁶⁾ Uws et al., «Crowd work in Europe: Preliminary results from a survey in the UK, Sweden, Germany, Austria and the Netherlands» (Πληθεργασία στην Ευρώπη: Προκαταρκτικά αποτελέσματα έρευνας στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Σουηδία, τη Γερμανία, την Αυστρία και τις Κάτω Χώρες), 2016.
- ⁽²⁷⁾ Berg, «Income security in the on-demand economy: Findings and policy lessons from a survey of crowdworkers» (Η ασφάλεια του εισοδήματος στο πλαίσιο της κατά παραγγελία οικονομίας: Πορίσματα και διδάγματα πολιτικής από έρευνα μεταξύ πληθεργαζόμενων), 2015.
- ⁽²⁸⁾ Bartmann, «The Return of the Servant» (Η επιστροφή του υπηρετικού προσωπικού), 2016.
- ⁽²⁹⁾ Stockhammer, «Determinants of the Wage Share» (Καθοριστικοί παράγοντες του μεριδίου των μισθών), 2017.
- ⁽³⁰⁾ Lange/Santarius, «Smart Green World? Making Digitalisation Work for Sustainability» (Εξυπνος πράσινος κόσμος: Η ψηφιοποίηση στην υπηρεσία της βιωσιμότητας), 2020.
- ⁽³¹⁾ του ποσοστού του εισοδήματος από επενδύσεις
- ⁽³²⁾ Συμπεριλαμβανομένων των αξιών των μετόχων και των μερισμάτων από τις ψηφιακές πλατφόρμες, των επιχειρήσεων που πρωτοστατούν στους τομείς της τεχνητής νοημοσύνης, της ρομποτικοποίησης κλπ.
- ⁽³³⁾ Βλ. Staab, «The consumption dilemma of digital capitalism» (Το καταναλωτικό δίλημμα του ψηφιακού καπιταλισμού), 2017.
- ⁽³⁴⁾ Summers, «Larry Summers at IMF Economic Forum» (Ο Larry Summers στο Οικονομικό Φόρουμ του ΔΝΤ), 2013.
- ⁽³⁵⁾ Teulings/Baldwin, «Secular Stagnation: Facts, Causes and Cures» (Αιώνια στασιμότητα: γεγονότα, αιτίες και λύσεις), 2014.
- ⁽³⁶⁾ Π.χ. μηχανές αναζήτησης ή διαδίκτυο των πραγμάτων, πλατφόρμες ηλεκτρονικού εμπορίου και μέσω κοινωνικής δικτύωσης.

Επιπλέον, οι πλατφόρμες, όπως η Amazon, λειτουργούν όλο και περισσότερο ως συμμετέχοντες στην αγορά εντός των δικών τους αγορών, ενώ παράλληλα ελέγχουν τις οικονομικές υποδομές (δηλαδή την πλατφόρμα αγορών, τα κανάλια διανομής και τις διαφημίσεις), όπου χιλιάδες ανταγωνιζόμενοι πωλητές προσφέρουν τα προϊόντα τους. Η Amazon χρησιμοποιεί τα εν λόγω δεδομένα που προέρχονται από τρίτους πωλητές για την προώθηση των δικών της προϊόντων, θέτοντας έτσι σε μειονεκτική θέση τους ανταγωνιστές της⁽³⁷⁾. Η αναθεώρηση της ενωσιακής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού κατά το πρότυπο της ινδικής κανονιστικής ρύθμισης για τις άμεσες ξένες επενδύσεις⁽³⁸⁾ (ΑΞΕ) θα μπορούσε να συμβάλει στον εντοπισμό και στην τιμωρία τέτοιου είδους καταχρηστικών πρακτικών.

Η διασφάλιση της ουδετερότητας των νέων αγορών ψηφιακών πλατφορμών⁽³⁹⁾ είναι ζωτικής σημασίας για την εξασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού σε όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά. Η ΕΟΚΕ προτείνει την κανονιστική ρύθμιση των «φυσικών μονοπωλίων» στην ψηφιακή οικονομία, προκειμένου να αναληφθεί η διακυβέρνησή τους από την κοινωνία των πολιτών ή τις δημόσιες αρχές⁽⁴⁰⁾, πράγμα το οποίο συμπεριλαμβάνει τη διασφάλιση της διαλειτουργικότητας μεταξύ ανταγωνιστικών πλατφορμών για την επικράτηση συνθηκών ανταγωνισμού στην ψηφιακή αγορά, παραδείγματος χάρι μέσω της θέσπισης νομοθεσίας που θα διέπει τις υποχρεωτικές προκαθορισμένες διεπαφές για την ανταλλαγή πληροφοριών.

3.4.3. Διακυβέρνηση των δεδομένων: Προς μια στρατηγικής σημασίας ενωσιακή πολιτική για τη διακυβέρνηση των δεδομένων

Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη της ΕΕ να προωθήσουν το λογισμικό και τις εφαρμογές ανοικτού κώδικα ως εργαλεία για την ενθάρρυνση επιχειρηματικών μοντέλων και εφαρμογών που εξασφαλίζουν ανοικτή πρόσβαση και δίκαιο καταμερισμό των οφελών.

Επιπλέον, η ΕΟΚΕ συνιστά την υιοθέτηση προσέγγισης «δημόσιο χρήμα — δημόσια δεδομένα», η οποία θα επέβαλε στα έργα έρευνας και ανάπτυξης που χρηματοδοτούνται από πόρους του δημοσίου να δημοσιοποιούν τα δεδομένα, παραδείγματος χάρι, βάσει αδειών «creative commons» ή δημόσιων αδειών εκμετάλλευσης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

Επιπλέον, η ΕΟΚΕ συνιστά τη χάραξη στρατηγικής σημασίας ενωσιακής πολιτικής με σκοπό την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ της ευρύτερης δυνατής δημοσιοποίησης των δεδομένων, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι οι δημόσιοι οικονομικοί φορείς και οι ΜΜΕ δεν θα απολέσουν τη βασική επιχειρηματική τους δραστηριότητα προς όφελος μεγάλων εταιρειών του διαδικτύου και των δεδομένων. Κατά το παρελθόν, τα απλά «ανοικτά δεδομένα» ωφελούσαν μονόπλευρα τις μεγάλες εταιρείες του διαδικτύου. Η ΕΟΚΕ ζητεί να προβλεφθούν «καταπιστεύματα δημόσιων δεδομένων» για την άσκηση διαμεσολαβητικής δραστηριότητας μεταξύ φορέων που παράγουν δεδομένα και/ή προτίθενται να κάνουν χρήση δεδομένων. Θα μπορούσαν να συσταθούν διάφορα καταπιστεύματα δημόσιων δεδομένων για δεδομένα σχετικά με την κινητικότητα, το αστικό περιβάλλον κλπ. Απαιτείται η θέσπιση νέας νομοθεσίας για την ανάθεση δημόσιας εντολής σε κυβερνητικές οργανώσεις ή οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για τη διαχείριση των εν λόγω καταπιστευμάτων δημόσιων δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της λήψης αποφάσεων σχετικά τόσο με την πρόσβαση σε προϊόντα και υπηρεσίες όσο και με τον καταμερισμό των οφελών τους. Τα δεδομένα που αφορούν δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να εξισορροπούν τις επιχειρηματικές καινοτομίες, τη δημόσια κυριαρχία, τα δικαιώματα καθολικής πρόσβασης και την ευημερία των πολιτών. Με το βλέμμα στραμμένο στο μέλλον, είναι ζωτικής σημασίας η περαιτέρω ανάπτυξη των τεχνολογιών αλυσίδας συστοιχιών και η εξασφάλιση αλγοριθμικής διαφάνειας.

3.5. ΣΒΑ 12: Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή

Οι ψηφιακές εφαρμογές διαθέτουν τεράστιες δυνατότητες για την προώθηση της βιώσιμης κατανάλωσης⁽⁴¹⁾ και, ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί τις εθνικές και τις τοπικές κυβερνήσεις να στηρίξουν τις συνεργατικές πλατφόρμες ανταλλαγής, καθώς και τις πλατφόρμες ηλεκτρονικού εμπορίου που προσφέρουν βιώσιμα προϊόντα⁽⁴²⁾. Ένα νέο έξυπνο και βιώσιμο σύστημα για την επισήμανση βιώσιμων τροφίμων, όπως προτάθηκε πρόσφατα από την ΕΟΚΕ, θα παρέχει **ολοκληρωμένη πληροφόρηση** σχετικά με τα προϊόντα⁽⁴³⁾ με σκοπό την προώθηση βιώσιμων επιλογών των καταναλωτών και θα συμβάλλει σε υγιεινότερη διατροφή⁽⁴⁴⁾.

⁽³⁷⁾ Feiner, «Amazon admits to Congress that it uses “aggregated” data from third-party sellers to come up with its own products» (Η Amazon παραδέχεται στο Κογκρέσο ότι χρησιμοποιεί συγκεντρωτικά δεδομένα από τρίτους πωλητές για την προώθηση των δικών της προϊόντων), 2019.

⁽³⁸⁾ Στο σημείο 5.2.15.2.4 της ινδικής κανονιστικής ρύθμισης για τις άμεσες ξένες επενδύσεις ορίζεται ότι, όταν μια οντότητα έχει συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο μιας οντότητας που δραστηριοποιείται στην αγορά του ηλεκτρονικού εμπορίου, δεν επιτρέπεται να πωλεί τα προϊόντα της στην πλατφόρμα που διαχειρίζεται η οντότητα που δραστηριοποιείται στην εν λόγω αγορά.

⁽³⁹⁾ Ιδίως εκείνων που δραστηριοποιούνται στον τομέα των δημόσιων αγαθών (υγεία, κινητικότητα, αστικό περιβάλλον).

⁽⁴⁰⁾ π.χ. δημόσια μηχανή αναζήτησης, εξυπηρετητής υπολογιστικού νέφους «GAIA X» ή πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης υπό τη διαχείριση της κοινωνίας των πολιτών.

⁽⁴¹⁾ Όπως η ανταλλαγή αγορών (και εμπειριών) μεταξύ των καταναλωτών, η ανταλλαγή μεταχειρισμένων ειδών, οι ψηφιακές μορφές της ιδιοπαραγωγής (prosuming), οι τοπικές ψηφιακές πλατφόρμες για την προώθηση των τοπικών επιχειρήσεων και, κατά περίπτωση, των βραχείων αλυσίδων εφοδιασμού.

⁽⁴²⁾ Π.χ. «La ruche qui dit oui», μια βελγική πλατφόρμα με βιολογικά και εποχιακά προϊόντα.

⁽⁴³⁾ Όπως πληροφόρηση σχετικά με την παραγωγή, τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, τη σύνθεση, τη χρήση, την επισκευασιμότητα και τη χρησιμότητα ενός δεδομένου προϊόντος.

⁽⁴⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Προώθηση μιας υγιεινής και βιώσιμης διατροφής στην ΕΕ* (ΕΕ C 190 της 5.6.2019, σ. 9).

Για την ενίσχυση της **βιωσιμότητας των διαδικτυακών αγορών**, η ΕΟΚΕ προτείνει τη θέσπιση νομοθεσίας της ΕΕ με στόχο την προώθηση ορθών πρακτικών για τη μείωση των επιστρεφόμενων συσκευασιών (π.χ. με τον περιορισμό των δωρεάν επιστροφών)⁽⁴⁵⁾, την απαγόρευση της καταστροφής των επιστρεφόμενων συσκευασιών, τις παραδόσεις προϊόντων σε δέσμες και την αύξηση των ποσοστών χρησιμοποίησης των φορτηγών μεταφοράς.

Το 60 % του συνολικού όγκου κίνησης δεδομένων είναι **βίντεο συνεχούς ροής**. Όπως κατέδειξε ο εκούσιος κατ'οίκον περιορισμός κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, οι εναλλακτικές λύσεις χαμηλής ευκρίνειας είναι ευρέως αποδεκτές και περισσότερο βιώσιμες και χρήζουν, ως εκ τούτου, ενθάρρυνσης.

3.5.1. Βιώσιμες ΤΠΕ

Κατά την παραγωγή υλισμικού ΤΠΕ θα πρέπει να εφαρμόζονται τα πρότυπα της κυκλικής οικονομίας. Μεταξύ των ζητημάτων προς αντιμετώπιση περιλαμβάνεται η εξόρυξη σπανίων γαιών και άλλων υλικών, καθώς και η παραγωγή τεχνολογικών προϊόντων, που πραγματοποιούνται συχνά υπό κακές εργασιακές και περιβαλλοντικές συνθήκες (π.χ. στην Κίνα και σε άλλες χώρες του νότιου ημισφαιρίου).

Η ΕΟΚΕ αιτείται μεγαλύτερη διαφάνεια στις αλυσίδες παραγωγής ΤΠΕ. Η επέκταση της οδηγίας της ΕΕ για τον οικολογικό σχεδιασμό⁽⁴⁶⁾ είναι αναγκαία με στόχο τη συμπεριληψη ολοκληρωμένων προτύπων παραγωγής όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τα εξής: i) βιώσιμα υλικά (ανακυκλωμένοι και ανανεώσιμοι πόροι)· ii) σχεδιασμό υλισμικού (μειστοποίηση της διάρκειας ζωής των προϊόντων τα οποία πρέπει να είναι αρθρωτά και επισκευάσιμα)· iii) επικαιροποιήσεις λογισμικού έως το τέλος της φυσικής διάρκειας ζωής ενός προϊόντος· iv) παρατεταμένες περιόδους εγγύησης· v) επαναχρησιμοποίηση συσκευών που εξακολουθούν να λειτουργούν και αύξηση της ανακύκλωσης των υλικών· vi) φιλόδοξα ενεργειακά πρότυπα, συμπεριλαμβανομένης μιας δυναμικής κανονιστικής ρύθμισης μέγιστης απόδοσης στο πλαίσιο της οποίας το πιο αποδοτικό από ενεργειακή άποψη προϊόν καθίσταται το ελάχιστο πρότυπο· vii) πρότυπα βιωσιμότητας για την ανάπτυξη λογισμικού και εφαρμογών τα οποία να παρέχουν κίνητρα στους προγραμματιστές για τον σχεδιασμό λογισμικού με μέλημα την ελάχιστη δυνατή κίνηση δεδομένων και χρήση υλισμικού. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το μανιφέστο της Karlskrona για βιώσιμο σχεδιασμό, και καλεί την Επιτροπή να θεσπίσει συνολικά κριτήρια για βιώσιμα προϊόντα λογισμικού⁽⁴⁷⁾ ⁽⁴⁸⁾.

3.5.2. Διαφανείς αλυσίδες παραγωγής

Η ψηφιοποίηση πρέπει να προάγει τη διαφάνεια και την υπευθυνότητα κατά μήκος των αλυσίδων παραγωγής. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση σχετικά με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία που διατυπώθηκε εκ νέου από τη γερμανική κυβέρνηση στο πρόσφατο «Θεματολόγιο ψηφιακής πολιτικής για το περιβάλλον» ενόψει της καθιέρωσης «ειδικής άδειας για τα ψηφιακά προϊόντα», με ενημέρωση σχετικά με τα υλικά και τα πρότυπα παραγωγής για τον εντοπισμό δυνητικών ελλείψεων στο πλαίσιο της βιώσιμης παραγωγής, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή στρατηγική για την εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ)⁽⁴⁹⁾, συμπεριλαμβανομένων επίσης των εργασιακών προτύπων.

3.5.3. Ενίσχυση των συνεργατικών πλατφορμών

Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη της ΕΕ να προωθήσουν την ανάπτυξη συνεργατικών διαδικτυακών πλατφορμών που θα ασκούν ουδέτερη διαμεσολαβητική δραστηριότητα για την καλύτερη κατανομή των οφελών μεταξύ παραγωγών/παρόχων υπηρεσιών και θα συμπεριλαμβάνουν τους πολίτες/καταναλωτές στη διακυβέρνηση, τη λήψη αποφάσεων και τον καταμερισμό των οφελών.

Παραδείγματος χάρι, η ομοσπονδία CoorCycle που τελεί υπό συνεργατική διαχείριση παρέχει την πλατφόρμα λογισμικού για τους συνεταιρισμούς διανομής ποδηλάτων σε εννέα ευρωπαϊκές πόλεις. Η πλατφόρμα ενοικίασης ακινήτων Fairbnb περιλαμβάνει μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών της τους δήμους και τις περιφέρειες. Με τη διάθεση του 50 % των εσόδων της σε έργα της τοπικής κοινότητας, προωθεί μια νέα αντίληψη του ευρωπαϊκού τουρισμού που ωφελεί τόσο τους ταξιδιώτες όσο και τους ιδιοκτήτες των ενοικιαζόμενων ακινήτων.

Η ΕΟΚΕ ζητεί την παροχή πολιτικής στήριξης με στόχο να προαχθεί η περαιτέρω διάδοση των πλατφορμών αυτών σε ολόκληρη την Ευρώπη. Οι κανονισμοί περί δημοσίων συμβάσεων θα ήταν σκόπιμο να προσαρμοστούν προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι τοπικές αρχές θα έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν προνομιακή μεταχείριση στις εν λόγω πλατφόρμες.

⁽⁴⁵⁾ Σημειώτεον ότι, κατά μέσον όρο, επιστρέφεται ένα στα οκτώ δέματα που αγοράζονται διαδικτυακά. <https://www.salecycle.com/blog/featured/ecommerce-returns-2018-stats-trends/>.

⁽⁴⁶⁾ Οδηγία 2009/125/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 285 της 31.10.2009, σ. 10).

⁽⁴⁷⁾ C. Becker et al. (2015), «Sustainability Design and Software: The Karlskrona Manifesto» (Βιωσιμότητα, Σχεδιασμός και Λογισμικό: Το Μανιφέστο της Karlskrona), στην 37η Διεθνή Διάσκεψη IEEE/ACM του Ινστιτούτου Ηλεκτρολόγων και Ηλεκτρονικών Μηχανικών (IEEE) Συνέδριο για τη Μηχανική Λογισμικού, σ. 467–476, doi: 10.1109/ICSE.2015.179.

⁽⁴⁸⁾ Βλ. επίσης Kern et al. (2018), «Sustainable software products — Towards assessment criteria for resource and energy efficiency» (Βιώσιμα προϊόντα λογισμικού — Προς τα κριτήρια αξιολόγησης για την αποδοτικότητα των πόρων και της ενέργειας), Future Generation Computer Systems, Bd. 86, S. 199–210, doi: 10.1016/j.future.2018.02.044.

⁽⁴⁹⁾ «Μια ανανεωμένη στρατηγική ΕΕ 2011-14 για την εταιρική κοινωνική ευθύνη», COM(2011) 0681.

3.5.4. Διαδικτυακή διαφήμιση και κατανάλωση

Η ΕΟΚΕ ανησυχεί για την αυξανόμενη τάση των πλατφορμών ηλεκτρονικού εμπορίου να προωθούν μη βιώσιμες μορφές κατανάλωσης. Η παρακολούθηση των αποφάσεων διαδικτυακών αγορών και η εξατομίκευση των διαφημίσεων ενισχύουν τη μη βιώσιμη μαζική κατανάλωση. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η χρήση δεδομένων για σκοπούς τρίτων δεν αντιμετωπίζεται δεόντως από τον ΓΚΠΔ και καλεί την Επιτροπή να ενισχύσει την εν λόγω νομοθεσία ως προς τις αρχές της επάρκειας των δεδομένων (ελαχιστοποίηση των δεδομένων) και της σύζευξης των δεδομένων.

Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης να επιβληθούν περιορισμοί στη διαδικτυακή διαφήμιση. Σε πολλά κράτη μέλη, οι διαφημίσεις απαγορεύονται σε δημόσιους χώρους, όπως τα σχολεία. Η ΕΟΚΕ προτιμάται να υποστηρίξει τους χώρους άνευ διαφημίσεων στο διαδίκτυο, ιδίως όσον αφορά τις μηχανές αναζήτησης και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι δύο εταιρείες των ΗΠΑ —η Google και το Facebook— καρπώνονται σχεδόν το ήμισυ των συνολικών εσόδων από διαδικτυακές διαφημίσεις (άνω των 300 δισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ ετησίως⁽⁵⁰⁾).

Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει πρωτοβουλίες όπως ο «Βοηθός πράσινης κατανάλωσης» που βασίζεται στην TN και αναπτύσσεται επί του παρόντος από το Einstein Centre Digital Future (Κέντρο Einstein «Ψηφιακό Μέλλον») και το Ecosia.org, το οποίο σκοπεύει να προωθήσει μηχανές αναζήτησης για να βοηθήσει τους καταναλωτές να αγοράζουν πιο βιώσιμα προϊόντα και υπηρεσίες.

3.6. ΣΒΑ 13: Δράση για το Κλίμα

3.6.1. Η ψηφιοποίηση στην υπηρεσία της προστασίας του περιβάλλοντος και της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής

Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις ψηφιακές λύσεις που συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος και στον μετασχηματισμό των μεταφορών, των ενεργειακών συστημάτων, των κτιρίων, της γεωργίας και άλλων τομέων προς την κατεύθυνση της βιωσιμότητας. Παραδείγματος χάρη, μια ελβετική μελέτη κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι ΤΠΕ θα μπορούσαν να εξοικονομήσουν έως και 6,99 εκατομμύρια τόνους ισοδύναμων εκπομπών CO₂ (CO₂e) ετησίως, με δικό τους «αποτύπωμα άνθρακα» ανερχόμενο σε 2,69 εκατομμύρια τόνους CO₂e ετησίως⁽⁵¹⁾. Σύμφωνα με άλλες μελέτες υπάρχουν ακόμη μεγαλύτερες δυνατότητες⁽⁵²⁾. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η συνολική ψηφιοποίηση της οικονομίας και της κοινωνίας δεν έχουν μέχρι στιγμής συμβάλει στη μείωση της ενεργειακής ζήτησης και των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα⁽⁵³⁾. Συνεπώς, η αξιοποίηση των δυνατοτήτων των ΤΠΕ για τη συμβολή στην προστασία του κλίματος και του περιβάλλοντος προϋποθέτει πολιτικές στήριξης, παραδείγματος χάρη για την άμβλυνση των επιπτώσεων του φαινομένου της αναπήδησης και της επαγωγής.

3.6.2. Ενεργειακή κατανάλωση των κέντρων διακομιστών

Το υπολογιστικό νέφος αποτελείται από φυσικά κέντρα δεδομένων, τα οποία απαιτούν υψηλή ένταση πόρων για τη δημιουργία τους και υψηλή κατανάλωση ενέργειας για τη λειτουργία τους. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συνεργαστεί με τα κράτη μέλη της ΕΕ για την κατάρτιση ενωσιακού καταλόγου των κέντρων δεδομένων, ο οποίος θα καλύπτει την ενεργειακή απόδοση, τον κύκλο ζωής και τα κατασκευαστικά υλικά. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ διάκειται ευνοϊκά στην έκδοση νομοθετικής πράξης της Επιτροπής για την ενσωμάτωση των κέντρων δεδομένων στις αστικές κατοικίες ή στις εμπορικές ζώνες με στόχο τη βέλτιστη δυνατή χρήση της απορριπτόμενης θερμότητας.

Η ΕΟΚΕ συνιστά τη θέσπιση ενός συστήματος μέγιστης απόδοσης προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα κέντρα δεδομένων με τη βέλτιστη ενεργειακή απόδοση θα αποτελέσουν τον κανόνα. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της σύναψης κοινής συμφωνίας μεταξύ των κρατών μελών για την ανάθεση της κατασκευής νέων κέντρων δεδομένων που θα χρησιμοποιούν ανανεώσιμη ενέργεια σε ποσοστό 100 %.

Η ΕΟΚΕ συνιστά τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης (TN) για την υποστήριξη της προστασίας του κλίματος και της ενεργειακής μετάβασης.

- Όπως συνιστάται στη Λευκή Βίβλο για την τεχνητή νοημοσύνη, η Επιτροπή θα πρέπει να προτείνει μέτρα σχετικά με τον τρόπο κατά τον οποίο τα κράτη μέλη μπορούν να προωθήσουν βιώσιμες λύσεις στον τομέα της TN.
- Τα αυτόνομα οχήματα που καθοδηγούνται από την TN θα μπορούσαν να περιορίσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στις αστικές μεταφορές μέσω αλγορίθμων βελτιστοποίησης της οδικής κυκλοφορίας/οικολογικής οδήγησης ή μέσω υπηρεσιών συνεπιβατισμού με στόλους πλήρως ηλεκτροκίνητων αυτόνομων οχημάτων.
- Η TN μπορεί να βελτιώσει, αφενός, την προβλεψιμότητα της ζήτησης και της προσφοράς ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο πλαίσιο ενός δικτύου διανομής και, αφετέρου, την αποθήκευση ενέργειας, την ενεργειακή απόδοση και τη διαχείριση του ενεργειακού φορτίου.

⁽⁵⁰⁾ Emarketer.com

⁽⁵¹⁾ Hilty & Bieser (2017): «Opportunities and risks of digitalisation for climate protection in Switzerland» (Ευκαιρίες και κίνδυνοι της ψηφιοποίησης για την προστασία του κλίματος στην Ελβετία).

⁽⁵²⁾ Π.χ., GESI/Accenture (2015): «SMARTer2030: ICT Solutions for 21st Century Challenges» (SMARTer2030: Λύσεις ΤΠΕ για τις προκλήσεις του 21ου αιώνα).

⁽⁵³⁾ Lange & Santarius (2020) Smart Green World. Making Digitalization Work for Sustainability» (Εξυπνος Πράσινος Κόσμος. Η ψηφιοποίηση στην υπηρεσία της βιωσιμότητας), Lange, Pohl & Santarius (2020): «Digitalization and Energy Consumption. Does ICT Reduce Energy Demand?» (Ψηφιοποίηση και κατανάλωση ενέργειας. Οι ΤΠΕ μειώνουν τη ζήτηση ενέργειας)

3.7. Έξυπνες πόλεις και άλλα παραδείγματα

Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις βασισμένες στο υπολογιστικό νέφος τεχνολογικές εφαρμογές των έξυπνων πόλεων, οι οποίες διαχειρίζονται δεδομένα σε πραγματικό χρόνο με σκοπό να καταστεί δυνατή η λήψη καλύτερων αποφάσεων, όπως ο εξορθολογισμός της συλλογής των απορριμμάτων, η μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης, η βελτίωση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα και της διανομής ενέργειας (με συστήματα βασισμένα κατά 100 % σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, διαχείριση δικτύων και κυμαινόμενη παροχή και ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας).

3.7.1. Ένας βασικός τομέας συνίσταται στην κινητικότητα, συμπεριλαμβανομένης της έννοιας της **κινητικότητας ως υπηρεσίας**, η οποία επιδρά καταλυτικά στη βελτίωση της χρήσης του δημόσιου χώρου, των δεδομένων και των υποδομών με στόχο τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα μέσω της ενοποίησης των δημόσιων και των ιδιωτικών μέσων μεταφοράς. Οι πολυτροπικές μεταφορές, συμπεριλαμβανομένης της κοινής χρήσης ποδηλάτων και αυτοκινήτων, των δημόσιων συγκοινωνιών, των ταξί και άλλων τρόπων μεταφοράς, μπορούν να καταστήσουν πολύ ελκυστικότερα τα δημόσια και τα κοινόχρηστα μέσα μεταφοράς και να μειώσουν την εξάρτηση από το αυτοκίνητο. Τρία κορυφαία παραδείγματα προερχόμενα από ορισμένα κράτη μέλη είναι τα εξής:

- Το **Άμστερνταμ** μοιράζεται τα σχετικά με την οδική κυκλοφορία δεδομένα με τα ενδιαφερόμενα μέρη προκειμένου να καταστεί δυνατή η ανάπτυξη εφαρμογών χαρτογράφησης ενσωματωμένων στις δημόσιες συγκοινωνίες.
- Η περίφημη γραμμή 9 του μετρό της **Βαρκελώνης**, θα διανύει 47,8 χιλιόμετρα με συρμούς χωρίς οδηγό και προορισμό το αεροδρόμιο και τους σιδηροδρομικούς σταθμούς.
- Το καινοτόμο σύστημα έξυπνων ποδηλάτων της **Κοπεγχάγης** χρησιμοποιείται για την παρακολούθηση και τη διαχείριση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα και της κυκλοφοριακής συμφόρησης.

3.7.2. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις έξυπνες και βιώσιμες πολιτικές της Βαρκελώνης και τα έργα της ΕΕ για έξυπνες πόλεις, όπως:

- το έργο **REMOURBAN** ⁽⁵⁴⁾ θα δοκιμάσει μια σειρά τεχνικών καινοτομιών και επιχειρηματικών μοντέλων για την αστική ανάπτυξη, με τη συμμετοχή του Valladolid (Ισπανία) και, ενδεχομένως, του Serain (Βέλγιο) και του Miskolc (Ουγγαρία).
- Ορισμένες τουριστικές πόλεις, όπως η Βαλένθια (Ισπανία), η Δρέσδη (Γερμανία) και η Αττάλεια (Τουρκία), θα αναλάβουν πρωταγωνιστικό ρόλο στο πλαίσιο του έργου έξυπνης πόλης **MAchUP** ⁽⁵⁵⁾ της ΕΕ.

3.7.3. Ο **βιώσιμος τουρισμός** είναι το κλειδί για την ανάκαμψη από την πανδημία COVID-19. Σχετικά με το θέμα αυτό, θα πρέπει να στηριχθούμε στις πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ ⁽⁵⁶⁾. Ειδικότερα, θα πρέπει να ενθαρρύνουμε τα μη ρυπογόνα μέσα μεταφοράς, όπως τα ποδήλατα και τα μέσα μαζικής μεταφοράς, να κατασκευάσουμε ολοένα και πιο αποδοτικούς από πλευράς καυσίμου κινητήρες αεροσκαφών και να προωθήσουμε την ανακαίνιση των καταλυμάτων με **πιστοποίηση του οικολογικού σήματος**.

3.7.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις βιώσιμες προσεγγίσεις όσον αφορά την **ψηφιοποίηση της γεωργίας**, και παραπέμπει στην υπό κατάρτιση γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τη στρατηγική της Επιτροπής «από το αγρόκτημα στο πιάτο» ⁽⁵⁷⁾. Φιλοδοξία της ΕΟΚΕ είναι να διασφαλιστεί ότι και οι μικρές και μεσαίες γεωργικές εκμεταλλεύσεις θα επωφεληθούν από τις ψηφιακές λύσεις για την αναγκαία αγροοικολογική μετάβαση, εφόσον το επιθυμούν, με την προϋπόθεση ότι οι λύσεις αυτές είναι οικονομικά βιώσιμες και παραμένουν υπό τον έλεγχο των ίδιων των γεωργών. Υπάρχει πληθώρα καινοτόμων τεχνολογικών εφαρμογών, πολλές από τις οποίες είναι σαφώς επωφελείς καθώς η κοινωνία οδεύει προς πιο βιώσιμη παραγωγή τροφίμων (π.χ. μη επανδρωμένα αεροσκάφη για την παρακολούθηση των καλλιεργειών και των ζώων, χρήση ρομπότι για τη σοδιά, το βοτάνισμα, τη συγκομιδή ή το άρμεγμα και προοπτικές δημιουργίας «κάθεται αγροκτημάτων» στις πόλεις με πολύ μικρότερη κατανάλωση νερού και εφοδιασμό τροφίμων σε τοπική κλίμακα). Σε αυτό το πλαίσιο, ενθαρρύνεται η συνιδιοκτησία, τα συστήματα κοινόχρηστων δεδομένων ⁽⁵⁸⁾ και άλλα καινοτόμα μοντέλα.

Η διαχείριση της ψηφιακής επανάστασης στον τομέα της γεωργίας θέτει πολυσύνθετες προκλήσεις και επισημαίνεται, εν προκειμένω, η σημασία πρωτοβουλιών όπως η **FAIRshare** ⁽⁵⁹⁾ που αποσκοπεί στην προώθηση της χρήσης ψηφιακών εργαλείων για τη βελτιστοποίηση των γεωργικών πρακτικών. Η οικοδόμηση δεξιοτήτων και εμπιστοσύνης, με παράλληλη αντιμετώπιση του ιδιαίτερου ψηφιακού χάσματος που παρατηρείται στις αγροτικές περιοχές, είναι πρωταρχικής σημασίας σε αυτό το πλαίσιο.

⁽⁵⁴⁾ <http://www.remourban.eu/>

⁽⁵⁵⁾ <https://www.matchup-project.eu/>

⁽⁵⁶⁾ Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέμα *Διεθνές εμπόριο και τουρισμός — Ένα παγκόσμιο θεματολόγιο βιώσιμης ανάπτυξης* (ΕΕ C 14 της 15.1.2020, σ. 40) και *Τουρισμός και μεταφορές το 2020 και μετά* (βλέπε σελίδα 219 INT/909 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽⁵⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Από το αγρόκτημα στο πιάτο»: μια βιώσιμη στρατηγική τροφίμων, 2020 (βλέπε σελίδα 268 INT/787 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽⁵⁸⁾ Όπως το JoinData, μια ανεξάρτητη πλατφόρμα δεδομένων που απευθύνεται στους γεωργούς (joint-data.nl).

⁽⁵⁹⁾ <https://www.h2020fairshare.eu/>

3.7.5. Η **ηλεκτρονική υγεία** έχει ζωτική σημασία για την τεκμηριωμένη και βασισμένη σε αδιάσειστα στοιχεία λήψη αποφάσεων, τη διαφάνεια των διαδικασιών περίθαλψης, τη μείωση των ιατρικών σφαλμάτων, τη βελτίωση της διαγνωστικής ακρίβειας και της οικονομικής αποδοτικότητας, καθώς και για τη μείωση του χρόνου αναμονής και τον περιορισμό των ιατρικών αποβλήτων. Τα μέτρα κοινωνικής αποστασιοποίησης και κατ' οίκον απομόνωσης συνέβαλαν στην πολύ ευρύτερη συνειδητοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχει η ηλεκτρονική υγεία.

Βρυξέλλες, 17 Σεπτεμβρίου 2020.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER
